

Суб'єктом або стороною такого конфлікту може бути не тільки та чи інша конкретна країна, конкретне суспільство, політичний рух чи партія (що стоять за ними соціальна група або групи), а й окремі особи, невеликі групи людей, міжнародний рух, який не має конкретної державної (територіальної) "прив'язки", не ідентифікуються з тією чи іншою соціальною групою або ідеологією, яксть аморфні соціальні утворення без чіткої організаційної структури зі своїми підрозділами (структурами) у різних країнах, "агентами впливу" у політичних партіях, рухах і профспілках, органах влади та засобах масової інформациї. Тому, роблячи висновок автори вважають, що прийнятніше говорити не про якихось "агресорів", "терористів", авторитарних або тоталітарних режимах, не про релігійних чи політичних екстремістів, а про "СИЛЬНІ геополітичні ризики". Таких суб'єктів дії, акторів, які своїми безвідповідальними і безрозсудними актами можуть викликати, викликають і провокують конфлікти з геополітичними наслідками, що загрожують існування людства через можливість застосування ними, ядерної, хімічної та інших видів зброї масового знищення. Отже, проблема виробництва зброї та особливо конверсії виробничих і наукових підприємств, що його розробляють або які здійснюють стає не просто міжнародної, а глобальною.

Висновок. Загалом позитивно оцінюючи розроблену І.Валлерстайном пізнавальну стратегію, спрямовану на вирішення завдань ідентифікації та дослідження специфіки якісно нових системних та позасистемних соціальних конфліктів сучасної глобальної світ-системи, доцільно зазначити, що людство - як глобальний соціум та суб'єкт світового співтовариства - має задуматися і переглянути концепцію своєї безпеки. Загроза світової катастрофи у вигляді зіткнення двох наддержав або двох очолюваних ними блоків, багато в чому нереальна через існування між ними паритету і проведеної ними політики стримування, пішла в минуле. Але вона відроджується у вигляді регіональних конфліктів системного та позасистемного характеру з виразним геополітичним ризиком. Ступінь їх "катастрофічності" можливо і менший, однак потенційність здійснення, їх реальність, є значно вищою, що впливає з ретельного аналізу даного предметного поля.

Література: 1. Валлерстайн І. *Інтелектуали в століття переходу* / Іммануїл Валлерстайн // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* - 2002. - № 3; [пер. з англ. Андрія Малюка]. - С. 42 - 56.; 2. Валлерстайн І. *Америка и мир: сегодня, вчера и завтра* / Иммануил Валлерстайн // *Свободная мысль.* - 1995а - № 2; [Пер. з англ. Ю. Белан, под редакцией Г. Дерлугьяна, В. Бушуева]. - С. 66 - 75.; 3. Валлерстайн І. *Демократія, капіталізм і трансформація* / Іммануїл Валлерстайн // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* - 2002а. - № 2; [пер. з англ. Андрія Малюка]. - С. 72 - 85.; 4. Бурлачук В. *Символ и власть: Роль символических структур в построении картины социального мира* / Бурлачук В.Ф. - К.: Інститут соціології НАН України, 2002. - 266 с.; 5. Бабуров В., Устинов А. *Ракетний «меч»: благо или воображаемое величие* / В. Бабуров, А. Устинов // *Мировая экономика и международные отношения.* - 1992. - № 4. - С.153 - 158.

УДК 316.3:316.35

Черних Г.А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ПОНЯТЬ СОЦІАЛЬНИЙ «СТАТУС» ТА «РОЛЬ» В ТЕОРЕТИЧНІЙ СОЦІОЛОГІЇ ХХ СТ.

На основі соціологічних праць М. Вебера, Р. Лінтона, П. Сорокіна, Т. Парсонса, Дж. Г. Міда, Р. Мертона, Т. Шибутані та інших вчених в статті здійснюється дослідження особливостей концептуалізації понять «соціальний статус» та «соціальна роль». Аргументовано, що, незважаючи на різні пізнавальні стратегії соціологічної концептуалізації даних понять, їх використання як фундаментальних категорій соціологічної теорії дає можливість конкретизувати теоретичні уявлення стосовно онтологічних підстав соціальної стратифікації та соціальної мобільності.

Ключові слова: соціальний статус, соціальна роль, престиж, соціальна стратифікація, соціальна мобільність.

Актуальність дослідження полягає в особливому значенні концептуалізації таких понять теоретичної соціології, як «соціальний статус» та «соціальна роль». Дані поняття набули широкого вжитку в практиках соціологічного пізнання ХХ століття. Проте їх сутнісні ознаки мають доволі різне визначення в контексті різних концепцій соціальної стратифікації, статусно-рольової концепції особистості, теорії ролей, символічного інтеракціонізму, соціально-психологічному та структурно-функціональному підходах в соціології. Необхідно зауважити, що аналіз суспільства на основі дослідження статусних відмінностей історично притаманний західній соціологічній думці. В марксистській соціології поняття «соціальний статус» вчені характеризували не як фундаментальну, а як допоміжну соціологічну категорію. Однак така дослідницька орієнтація мала певне позитивне пізнавальне значення при з'ясуванні змісту важливих, для розуміння гносеологічної специфіки

категорії «соціальний статус», понять – «спосіб життя», «соціальний престиж», «престиж професій» (праці Войтовича С., Тітми М., Руткевича М., Ручки А., В.Чорноволенка та ін.). Зазначимо, що окремим аспектам аналізу понять «соціальний статус» та «соціальна роль» присвячені праці вітчизняних соціологів (роботи Макеєва С., Куценко О., Злобіної О. Коваліско Н., Бабенко С. та ін.).

Приймаючи до уваги дану обставину, доцільно підкреслити, що класичними щодо розгляду даної проблеми є західні соціологічні концепції Аджо саме вони дають ґрунтовне та поглиблене уявлення про пізнавальні можливості категорій «соціальний статус» та «соціальна роль» (М. Вебер, Р. Лінтон, П. Сорокін, Г. Зіммель, Ф. Бейтс, К. Девіс, Р. Мертон, Т. Парсонс, К. Девіс, В. Мур, В. Томас, П. Бергер, Дж. Г. Мід). Загалом проблема неоднозначного визначення та концептуалізації понять «соціальний статус» та «соціальна роль» пов'язана з парадигмальними відмінностями у тлумаченнях змісту цих понять в соціології ХХ століття. Саме тому виникають певні складнощі однозначного віднесення цих понять до об'єктивістських або ж до суб'єктивістських теоретичних концепцій соціології. **Мета** даної статті полягає в з'ясуванні особливостей еволюції та розвитку дослідницьких стратегій концептуалізації понять «соціальний статус» та «соціальна роль» в теоретичній соціології ХХ століття.

Насамперед зазначимо, що в теоретичній соціології ХХ століття не склалася єдність поглядів соціологів стосовно розуміння змісту концепту «соціальний статус». Плюралізм думок та нескінченна кількість дефініцій, тісний взаємозв'язок цього концепту із поняттям «соціальної ролі», і зараз не дають змоги провести його чітку концептуалізацію. Але, якщо виділити основні риси притаманні усім визначенням поняття «соціального статусу», то можна зробити певне узагальнення. Соціальний статус можна розглядати у декількох вимірах: з позиції особистості, на суспільному рівні та в контексті соціальної стратифікації.

Слово «статус» прийшло в соціологію з латинської мови. У стародавньому Римі воно позначало стан, правове положення громадянина. Але в сучасному соціологічному розумінні воно стало уживатися в кінці ХІХ століття. Термін «статус» утворюється від латинського дієслова *statuer*, що означає «розташувати», «установити». Латинське слово *statutum* означало «установлені правила поведінки», «статут і регламентацію». В соціології існують дві теоретичні парадигми, які активно використовують дане поняття - структурно-функціональна теорія соціального статусу і ролева теорія особистості.

Згідно з традицією у соціології, яку започаткував М. Вебер, статус визначається як позитивна чи негативна оцінка честі й слави (престиж) груп, індивідів або позицій. Статус — це певний ранг, приписуваний індивідами або громадською думкою. У групі чи колективі найвищий статус має індивід, якого найбільше цінують та поважають; найнижчий — той, кому не вдалося встановити контакти з колегами, кого всі уникають. Оскільки джерелом оцінки, нерідко емоційної та персональної, є конкретні суб'єкти, це дає підстави називати статус «суб'єктивним».

Уперше кореляція понять "престиж" і "статус" стала об'єктом дослідження М. Вебера. Він стверджував, що соціальний статус - це інтегрований показник положення індивіда або соціальної групи в суспільстві, розглянутому як система. Соціальний статус - поняття співвідносне, це не просто місце, а положення в соціальній ієрархії, "якій притаманні вище й нижче розташовані "щаблі" [1, с.155]. Мірою, що визначає положення даного статусу на зазначених соціальних щаблях, є престиж (соціальна почесність, соціальна репутація, повага). Люди, об'єднані однаковим престижем утворюють єдиний статус (або статусну групу). Подібні сукупності диференціюються між собою за рівнем їхнього престижу.

Соціальний престиж обумовлюється не лише економічними факторами (хоча кореляція між ними й існує), а способом споживання благ. Звідси - мобільність, просування по соціальним сходом забезпечуються не тільки професійними досягненнями, високими заробітками, отриманою освітою, вигідним одруженням і т.д., але й засвоєними цінностями й поведінкою, що характеризує групи більш вигідного статусу. Це забезпечує визнання індивіда його новим оточенням.

Терміном «соціальний статус» Вебер позначає реальні претензії на позитивні чи негативні привілеї стосовно соціального престижу, якщо він ґрунтується на одному або більшій кількості наступних критеріїв: а) спосіб життя, б) формальна освіта, що полягає в практичному або теоретичному навчанні і засвоєнні відповідного способу життя, в) престиж народження чи професії [1, с. 155]. Таким чином, соціальний статус набуває значення рангу, престижу позиції групи або індивіда та є елементом теорії соціальної стратифікації. У цьому сенсі можна розрізнити соціальний та особистий статуси індивіда [4].

Отже, кожний статус передбачає для своїх представників свої права, обов'язки, вплив, можливості, сфери взаємодії в суспільстві. Саме ці ознаки оцінюються в суспільній думці як критерії, показники статусу, а отже наділяються престижем. Джерела престижу, як правило, непомітні, вони не проявляють себе сторонньому, неосвяченому спостерігачу. Однак, коли стать доступними для спостереження, то кращим індикатором престижу є соціальне положення об'єкта престижу, яке оцінюється по зовнішнім рисам його життєдіяльності. Таким чином, *статус* - це формальна, об'єктивна характеристика положення індивіда; *престиж* - це неформальна, схована, психологічна характеристика. Нею індивід наділяється оточенням і вона існує в його свідомості в ідеальній формі у вигляді визнання, поваги. Престиж є мірою соціального статусу, спосіб диференціації суспільства на

статуси й дистанціювання статусів один від одного, а також спосіб ідентифікації суб'єктів усередині одного статусу.

М. Вебер, у своїй незавершеній фундаментальній праці, намагався вирішити важливе, на наш погляд, дослідницьке завдання - ідентифікації про статусних ознак як певних і статусних критеріїв. З його точки зору, статус особистості є завжди детермінований специфічним соціальним оцінюванням почесності. Самі критерії такого оцінювання, на думку Вебера, не є критеріями економічного (класового), або ж політичного (владного) характеру. «І можновладці й незаможні можуть належати до однієї і тієї ж статусної групи» [1, с. 151].

Важливо враховувати, що саме категорія "статусна група" є наступним, важливим для М. Вебера, поняттям, яке пояснює особливості веберівської концепції соціального статусу. Відомо, що Вебер цілком свідомо намагався визначити зміст поняття "статусна група" шляхом протиставлення цього поняття поняттю "клас", як абстракції, котра пояснює процеси економічної диференціації в умовах ринкового капіталістичного господарювання. "Статусна група" – це таке утворення, яке може перешкодити повному здійсненню ринкових принципів" [1, с. 150].

Серед найбільш характерних передумов формування статусних груп, М. Вебер визначає: 1) переваги власного способу життя, особливо тип його формування (передусім, це "професійні" статусні групи); 2) наслідування харизм, тобто зазіхання на володіння привілеями тих, хто має більш високе походження, такі утворення М. Вебер називає як "наслідувані статусні групи"; 3) шлях монопольного привласнення політичної чи ієрархічної влади, які відповідно визначаються як "політичні" та "ієрархічні" статусні групи.

На думку М. Вебера, статусні групи розвивають особливий спосіб життя: особливий стиль споживання, спілкування та інше. Статусні групи стратифіковані саме за особистими принципами споживання благ, виражених у способі життя на відміну від класів, стратифікованих за рівнем економічного стану. При цьому статусна позиція визначається соціальною оцінкою пошани і знаходиться у сфері розподілу престижу, а статусний престиж, насамперед, виражається в тому, що від усіх, хто претендує належати до даного кола людей, очікується особливий спосіб і стиль життя. [1, с. 147-155]. Таким чином, ідентифікація членів групи, які займають певні статусні позиції, відбувається на основі специфічного стилю життя, особливого стилю споживання, характеру спілкування, котрий наочно проявляє себе в різних культурно-дозвіллевих практиках.

Загалом веберівська концепція соціального статусу, на наш погляд, містить чимало невизначеностей. По-перше, не яким є визначення функціональної ролі статусу в тріаді "клас – влада - статус". Адже сама поняття "статус" можна вживати в широкому, суто стратифікаційному значенні, говорячи про економічний та політичний статуси. По-друге, не зрозумілим є визначення пізнавальної специфіки поняття "статус". Які конкретні позиції соціальних суб'єктів пояснює дане поняття – гомогенні чи гетерогенні?. Зазначимо, що Н.Коваліско аргументує доволі типову точку зору, що поняття "статус" у Вебера слугує конкретному поясненню саме гетерогенних позицій. "Веберівські параметри соціальної стратифікації різняться з ступенем абстракції: клас є найбільш абстрактною, а статус – найбільш конкретною ланкою в його концептуальній тріаді"[2, с. 55]. Вочевидь, що дана точка зору певним чином суперечить тлумаченням статусу самим М.Вебером, який викорисовував дане поняття як інструмент дослідження гомогенних позицій соціальних акторів.

Зазначимо, що на відміну від М. Вебера, П. Сорокін - не вважав доцільним окремо виділяти та аналізувати статус і престиж. П.Сорокін розумів під статусом не тільки престиж, але й *соціальний ранг* (тобто, не просто позицію в соціальній структурі, а позицію цілком визначену - високу, середню або низьку). За твердженням П. Сорокіна для того, щоб визначити положення людини в соціальному просторі необхідно визначити її відношення до інших людей і інших соціальних явищ, що взяті за "точку відліку". Такою "точкою відліку" при визначенні сутнісних ознак поняття "статус", на думку, Сорокіна є приналежність людини до певних соціально-професійних груп. Фіксація такої приналежності є важливим чинником самопрезентації особи, котрий "безпосередньо вказує на групи, до яких належить конкретна людина"[3, с.299.]. Саме тому статус може бути характеристикою взаємодій між людьми як гомогенного (взаємодій в режимі рівності), так і гетерогенного характеру (взаємодій в режимі нерівності). "Чим більше ознак подібності в положенні різних людей, тим ближчими є їх позиції у соціальному просторі. І, навпаки, чим значнішими є відмінності, тем більшою є соціальна дистанція між ними " [3, с. 299-300.].

На наш погляд, П.Сорокін демонструє виразну релятивістську позицію відносно розуміння статусу. Саме тому поняття "соціальний статус" у його працях не набуває спеціальної концептуальної розробки. Формальне твердження, що соціальний статус суб'єкта є характеристикою його соціального положення не може суттєво стимулювати процес теоретизації концепту "соціальний статус".

Власне доцільність введення поняття "статус" в контекст соціологічного теоретизування була аргументована в середині 30-х років ХХ століття американським антропологом Р. Лінтоном. Р. Лінтон суттєво переосмислив веберівську суб'єктивістську інтерпретацію поняття "статус", роблячи акцент на важливості розгляду змісту поняття «статус» у зв'язку з поняттям "роль". Соціальний статус він визначає як позицію, займаючи яку суб'єкт засвоює соціальні норми та уявлення про фіксовану та приписану даному положенню сукупність прав та обов'язків, реалізація яких формує соціальну роль.

Р. Лінтон стверджував, що "кожний індивід має безліч статусів, оскільки бере участь у різних системах дії", тому "під статусом індивіда варто розуміти суму всіх статусів, яких він набуває у суспільстві" [4, с. 30]. У суспільстві, на думку Р.Лінтона, формуються та розвиваються два типи статусів – приписаний і досягнутий. Приписані (задані) статуси – це статус, якими індивіди наділені без врахування їхніх схильностей і здібностей. Вони передбачувані і підготовका до них розпочинається з самого народження. Досягнуті ж статуси такі, що не закріплюються за індивідами з народження, але відкриті для досягнення на основі конкуренції і особистих зусиль [4, с.29]. Тобто, статус за Лінтоном представляє статичний, а роль - динамічний аспект особистості: «Статус, на відміну від особистості, котра володіє їм, являє собою певну сукупність прав і обов'язків... Роль являє собою динамічний аспект статусу. Особистість спеціально наділяється статусом і володіє ним стосовно інших статусів. Здійснюючи права й виконуючи обов'язки, що становлять її статус, особистість відіграє певну роль» [4, с. 32]. Неважко помітити, що поняття «соціальний статус» і «соціальна роль» зв'язані між собою як статистична і динамічна (функціональна) характеристики особистості в системі соціальних стосунків.

Надалі розглянемо специфіку розуміння поняття «соціальної ролі» в контексті соціологічного знання ХХ ст. Нам вдалося встановити, що концептуалізація даного поняття відбувається на рівні поєднання статусно-рольової концепції особистості (Дж. Г. Мід та Р. Мертон) та соціально-психологічної теорії ролей (Т.Шибутані, І.Кон ін.).

Характерною рисою соціальної ролі є те, що виникаючи у зв'язку з конкретною соціальною позицією (статусом), яку займає конкретна людина в соціально-стратифікаційній структурі суспільства, соціальна роль виступає в той же час як конкретний, нормативно схвалюваний спосіб поведінки, обов'язкової для даної особистості. Розглянувши праці Дж. Г. Міда в контексті статусно-ролевої концепції особистості та теорії ролей, ми встановили, що "ролі постають як система повноважень та обов'язків у залежності від статусу, оскільки соціальні функції особистості відрізняються по горизонталі, чи по ієрархії. Статус же розглядається як положення людини в контексті соціальних відносин, зв'язків. Він може бути тимчасовим чи стійким, постійним" [5, с. 179]. На думку Дж. Міда, поведінка людини обумовлена структурою її особистості, її соціальною роллю і сприйняттям установок "усуспільненого". Багатомірну поведінку людини можна подати в вигляді набору соціально типових, усталених шаблонів її поведінки – "ролей", які відіграє людина у суспільстві. Свобода у Дж.Міда розуміється як можливість людини обирати ті соціальні ролі, які вона виконує.

Вочевидь, знаходячись під впливом праць Міда, Р. Мертон аргументував доцільність введення у науковий обіг поняття «ролевого набору», що позначає сукупність ролей, характерних для даного конкретного індивіда в певних ситуаціях. Соціолог вважав, що будь-яка з ролей, що виконуються людиною, може виникнути і здійснитися лише у взаємодії (реальній або уявній) з іншими людьми [5, с. 168]. Мертон доводить, що в розвинутому індустріальному суспільстві з його високою соціальною мобільністю стало необхідним змінювати ролі. Виконання ролі має велике значення в розвитку особистості людини. Розвиток її психіки, психічної діяльності, соціальних потреб відбувається не інакше, як у виконанні певних суспільних, ролевих функцій, а соціалізація людини є процесом формування і сприйняття нею соціальних ролей.

Досліджуючи соціальні механізми сприйняття людьми соціальних ролей Т. Шибутані, зокрема, підкреслює, що "соціальні ролі виникають і здійснюються в процесі соціальної взаємодії людини з іншими людьми. Але сама соціальна взаємодія стає можливою і ефективною лише тоді, коли взаємодіючі індивіди правильно сприймають і оцінюють ролі один одного. Саме це є процесом прийняття ролі, що включає сприйняття жестів, що заміщає ідентифікацію з іншою людиною і проєкцію на неї своїх власних тенденцій поведінки" [9, с. 39].

Таким чином, соціальні ролі виникають і здійснюються в процесі соціальної взаємодії людини з іншими людьми. Але сама соціальна взаємодія стає можливою і ефективною лише тоді, коли взаємодіючі індивіди правильно сприймають і оцінюють ролі один одного. Соціальні ролі в теорії ролей розглядаються в трьох аспектах:

- 1) у соціологічному – як система ролевих чекань, тобто задана суспільством модель ролі, що має велике значення для формування особистості людини і оволодіння нею соціальних ролей;
- 2) у соціально-психологічному – як виконання ролі і реалізація міжособистісної взаємодії;
- 3) у психологічному – як внутрішня або уявна роль, яка не завжди реалізується в ролевій поведінці, але певним чином на неї впливає.

Взаємозв'язок цих трьох аспектів, як вважає російський вчений І.Кон, і є ролевим механізмом особистості. Тому "соціальну роль можна визначити як сукупність очікувань і вимог, що пред'являються соціальною групою, суспільством в цілому до осіб, що займають певні статусні позиції. Ці очікування, побажання, вимоги втілюються в конкретних соціальних нормах" [8, с.144].

Важливо підкреслили, що у працях Т. Парсонса значна увага приділена дослідженню зв'язку соціального статусу і соціальної ролі. Статус, на думку Парсонса, виражає «позиційний аспект», тобто позначає позицію, місце діючої одиниці, яка розглядається в соціальній системі по відношенню до інших. Роль - виражає "процесуальний аспект", а саме те, що актор виконує у якості ролі в стосунках з іншими людьми, приймаючи до уваги функціонального значення своєї ролі для соціальної системи. При цьому роль на стадії виникнення розглядається як "статус". Тобто, кожна дійова особа (актор) націлена на здобуття максимального задоволення від здійснюваної дії і його результату, і якщо це досягається у

взаємодії з іншою дійовою особою, то перший прагнучим до продовження дії. Таким чином, кожен індивід приходять до очікування певних дій від інших людей в певних ситуаціях. З цих очікувань (експектацій) виникають соціальні правила (норми) і загальноприйняті цінності, що допомагають гарантувати бажаний характер у відповідь на реакції. Все це створює систему «ролевих статусів», кожному з яких відповідає певна очікувана поведінка, а також заохочення і покарання за відповідність або невідповідність поведінки даним очікуванням [5, с. 18-38].

Висновки: 1. Здійснене в статті дослідження особливостей концептуалізації понять «соціальний статус» та «соціальна роль». В теоретичній соціології ХХ століття дає підстави для формулювання наступного узагальнюючого положення: незважаючи на різні пізнавальні стратегії соціологічної концептуалізації даних понять, їх використання як фундаментальних категорій соціологічної теорії дає можливість конкретизувати теоретичні уявлення стосовно онтологічних підстав соціальної стратифікації та соціальної мобільності. 2. Поняття «соціальний статус» і «соціальна роль» є абстракціями високого рівня узагальнення, які отримали певну концептуалізацію в межах суб'єктивістських соціологічних парадигм, структурно-функціональної теорії і ролі теорії особистості. 3. Сукупність статусів визначає соціальну структуру суспільства, в якій здійснюються соціальна взаємодія індивідів та їх соціалізація (проникнення в культуру суспільства). Статус постає як реакція суб'єкта на зовнішній тиск з боку суспільної системи, яка формує його життєву позицію та потенціал активності у суспільстві. 4. Проведений аналіз сутнісних ознак понять «соціальний статус» та «соціальна роль» слугує підставою для виходу на більш високий рівень концептуалізації даних понять. «Соціальний статус» - це соціальна позицію, яку займають соціальні суб'єкти в суспільстві чи окремій підсистемі суспільства. «Соціальна роль» є динамічним виразом соціального статусу - це певний зразок поведінки соціальних суб'єктів, котрий обумовлюється суспільними потребами та вимогами.

Література: 1. Вебер М. Основные понятия стратификации [Текст] / М. Вебер; пер. с англ. А. И. Кравченко // Социологические исследования. – 1994. – № 5. – С. 147-155. – ISBN 0132-1625.; 2. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації.- Львів:Магнолія, 2006. – 328с.; 3. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Сокомонов: Пер. с англ. — М.: Политиздат, 1992. — 543с.; 4. Линтон Р. Статус и роль [Текст] / Р. Линтон // Человек и общество: Хрестоматия / Под ред. С. А. Макеева. – К.: Ин-т социологии НАН Украины, 1999. – С. 29–37.; 5. Американская социологическая мысль: Р. Мертон, Дж. Мид, Т. Парсонс, А. Шюц: Тексты / Сост. Е.И. Кравченко/ Под ред. В.И. Добренюкова. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1994. — 446с.; 6. Шибутани Т. Социальная психология. – М., Прогресс, 1969 – 340с.; 7. Кон И. С. Люди и роли. // Новый мир. - 1970. - № 12. - С. 144-173.; 8. Парсонс Т. Система современных обществ/Пер. с англ. Л.А. Седова и А.Д. Ковалева. Под ред. М.С. Ковалевой. — М.: Аспект Пресс, 1998. – 270с.; 9. Теории социального статуса // Российская социологическая энциклопедия /Под общей редакцией академика РАН Г. В. Осипова.- М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – С.555.

УДК 316(423+444):316.354

Петренко-Лисак А.О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, к.соц.наук

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНИХ РУХЛИВОСТЕЙ: ФЛЕШМОВУ, БУККРОСІНГУ ТА ПАРКУРУ

В статті з'ясована специфіка новітніх соціальних рухливостей, окремими типами з яких є флешмоб, буккросінг та паркур. Мобільність, що має технічну підтримку мобільним зв'язком, Інтернетом породжує дані новітні рухливості в соціальному просторі. Флешмоб, буккросінг та паркур є соціальними рухливостями, а саме дрібними соціальними зрушеннями, в основі яких лежить здатність соціальної суб'єктів реагувати на мінливості оточуючого середовища, та можливість швидко та легко переміщатись в соціальному просторі, змінювати субстанціональність свого вираження.

Ключові слова: соціальна рухливість, соціальний рух, соціальна мобільність, флешмоб, буккросінг, паркур.

Актуальність дослідження. Якщо спробувати інтегрувати дефініції понять «соціальний рух» та «соціальна мобільність», що визначають як сукупність колективних дій великої кількості людей, спрямованих на підтримку певних соціальних процесів і змін або на протидію їм, так і просторові переміщення людей з їхньою здатністю або готовністю до соціальних дій - то певним теоретичним результатом такого синтезу може бути такий концепт, як «соціальна рухливість». Зміст даного концепту, на наш погляд, фіксує означення стану соціального явища чи суб'єкту, що являє собою не стільки рух чи переміщення, скільки локальну або тимчасову характеристику стану субстрату, яким в нашому аналізі є соціальна система чи її складові. Таким чином, соціальну